

SVENS BIBELOVERSIGT – FEMTE MOSEBOG

Bogens hvem, hvad, hvor:

Beretningen i 5 Mos omhandler den sidste måned i det 40. år, efter Israels udvandring fra Egypten (5 Mos 1:3), mens folket gør sig klar til at krydse Jordan og erobre det forjættede land (5 Mos 1:21).

Forfatter:

Moses - forfatter og redaktør, (se noter til 1 + 2 + 3 + 4 Mos). I 5 Mos 31:9, 22-26 står der tydeligt at Moses skrev disse ord.

GT og NT (2 Kong 14:6, Matt 19:8; ApG 3:22) og en ubrudt linie af tradition, indtil for 150 år siden, bekræfter Moses som hovedkilden bag Mosebøgerne generelt og bag 5 Mos i særdeleshed.

Siden kap. 34 refererer til Moses død, er det naturligt nok at acceptere, at der er sket andet redaktionelt arbejde efter Moses forfatterskab.

Bogens beretning bygger naturligt videre på 4 Mos, der beretter hvordan Israel nåede frem til Moabs sletter (4 Mos 33:50), hvor de står klar til at rykke over Jordan.

Tidspunkt:

Tre prædikener givet i feb. år 1426 f.Kr. (5 Mos 1:3; første dag i den 11 måned), lige inden Moses døde på Nebobjerget i Moabs land.

Motiv:

5 Mos er Moses' afsluttende budskab efter 40 års tro lederskab. Han henvender sig til generationen, der var under tyve, da Gud førte Israel ud af Egypten, og som nu skal ind og erobre det forjættede land.

Samtidig sker der en overdragelse af den civile ledelse til hans tro hjælper gennem alle årene, Josva Nuns søn. Josva og Kaleb er de eneste af den ældre generation, der får lov til at indtage landet.

Bogens opbygning:

1:1-4:43

1:1-5

1:6-4:43

1:6-3:29

4:1-43

4:44-26:19

4:44-11:32

4:44-5:33

Prædiken 1 - Tilbageblik:

Indledning

Den historiske ramme

Lektier fra ørkenvandringen

Udfordringer og advarsler

Prædiken 2 - Pagtbetingelserne:

At elske Gud af hele sit hjerte

De ti bud

6:1-25

7:1-8:20

9:1-10:11

10:12-11:32

12:1-26:19

12:1-16:17

16:18-20:20

21:1-26:19

27:1-30:20

27:1-30:20

31:1-34:12

31:1-29

32:1-47

32:48-33:29

34:1-12

Lovens formål

Dom over alle der afviser Jahve

Israels svagheder dokumenteret

Lydighedens og ulydighedens konsekvens

At leve som Guds folk

Love vedrørende religiøst liv

Love vedrørende civil styreform

Love vedrørende socialt og privat liv

Prædiken 3 – Pagten fornyes:

Valget mellem velsignelsen og forbandelsen

Overdragelsen af lederskabet:

Josva indsat

Moses' sang

Moses velsigner Israels stammer

Moses' død

Bogens indhold:

5 Mos beretter om Israels pagtfornyelse med Jahve.

En ny generation der skal leve under nye vilkår, skal bevidst vælge om de fortsætter i pagtsforholdet med Jahve.

Her bliver de dyrt lærte lektier af 40 år i vildmarken ridset op. Guds love bliver understreget igen men samtidig tilpasset en livsform som fastboende frem for nomadetilværelsen.

I. Tilbageblik 5 Mos 1:1-4:43.

Det der kun skulle have taget deres forældre 11 dage, havde taget 13.780 dage. Tilbageblikket er ikke for nostalgis skyld, men for at understrege de lektier, der kunne hjælpe dem til at leve i pagt med Gud og undgå tilbagefald til den genstridige destruktive opørsel, der havde kendetegnet deres forældres generation.

II. Pagtbetingelserne 5 Mos 4:44-26:19.

Israels retfærdige livsstil er betinget af et personligt lydighedsforhold til Gud. De 10 bud er de grundlæggende principper, der udtrykker Guds moralske karakter. De skal udmøntes i de troendes livsførelse, til ære for Gud og til velsignelse for mennesker.

Supplerende love til de 10 bud:

De 10 bud er styrende principper for alle Israels religiøse, civile og moralske love. Der bruges forskellige tekniske ord (se 12:1; 26:16-17).

Lovene "choq" – dekret er gud-dommelige leveregler for moral og religion. De findes ikke på samme måde i andre semitiske lovsamlinger. De er bemærkelsesværdigt humane (23:16-17, 20).

Retsregler ("mishpat" – domsafgørelse, regel) er sammenlignelige med datidens samfundsskikke, dog er Israels skikke også bemærkelsesværdigt mere humane, mht. menneskers selvrespekt og værdi (24:10-13).

Befalinger ("mitzvah" – lov, anordning, forskrift) er et generelt udtryk, der også bruges om de tidsbegrænsede befalinger, som fx at ødelægge hedenske templer i Kanaan (12:2) eller udpege tilflugts-byer (19:1-13).

III. Pagten fornyes 5 Mos 27:1-30:20.

Klare konsekvenser mht. lydighed og oprør imod Gud. Advarslerne fylder mest pga. Israels hidtidige nølende og trodsige adfærd. Grundlaget forbliver NÅDE og der åbnes op for omvendelsens mulighed.

IV. Overdragelsen af lederskabet 5 Mos 31-34

Moses indsætter Josva og peger på den nåderige Gud som folkets håb. Gud fører derefter sin hengivne gamle tjener hjem til sig.

Bogens temaer:

Det overordnede tema er kærlighed ("Hesed" – pagts- eller loyal troskabskærlighed).

Bogen handler om Guds kærlighed til sit folk og deres gensvar til ham. Det er en bog der kalder den troende til troslydighed, til at huske og lære af erfaring, men samtidig til at hvile i håbet.

Bogen viser Guds troskab på trods af fyrre års klager og trodsighed (9:7). Gud har hverken svigtet folket eller sine pagtsløfter til Abraham. Han har, ladet Israel vokse op til et folk, som skal udbrede Guds rige blandt folkeslagene ved at bosætte sig i Kanaans land. (6:10-13).

Han er den initiativtagende Gud. Han er trofast og helt igennem troværdig (31:6-8). Han er omsorgsfuld, og beskyttende (32:11-12) og absolut værd at være i pagt sammen med.

34 gange står der "det land jeg vil give jer" og 35 gange "gå ind og tag landet i eje". Jahve ejer hele verden og giver det til hvem han vil (11:22-25). Men Israel skal engagere sig sammen med Gud om at indtage landet.

Gud fælder sin retfærdige dom over Kanaans folkeslag (9:3-6), men Israel vil på sigt også blive dømt, hvis de ikke forvalter riget efter Guds vilje (29:15-27).

Landets tilstand afbilleder Israels troskab til Gud. Er de tro mod Jahve, vil landet være frugtbar, er de vantro vil landet blive goldt (11:8-17).

Pagten bygger på gensidig hengivelse og ansvar for at den skal gælde (30:15-20). Den skal bygge på fri vilje. Gud vil aldrig svigte sin del af pagten, fordi han ikke kan fornægte sig selv (34:4).

Fordi der ikke findes nogen anden gud end Jahve (32:39), og fordi Gud har ført Israel ind i en pagt, må Israel, for at forblive i pagten, gensvare Gud ved at elske ham af hele deres hjerte, sind og styrke (6:4-5) og Gud vil aktivt hjælpe med i hele denne proces (30:6; 5:10; 8:5; 11:13-17).

Troslydighed begynder når man søger Gud af hele sit hjerte (4:29-31) og derefter følger hans vej (5:1,32-33; 6:25; 10:12-13) og Gud ønsker at denne vej fører til medmenneskelig næstekærlighed med speciel omsorg for samfundets svage (15:7-18; 24:14-22).

De skal huske Guds troskab imod dem i ørkenen (1:31-33; 7:17-19) og de må aldrig fordreje hvem Gud er (6:4; 12:1-4), eller glemme hans pagt, især når livet bliver behageligt og de synes de kan klare livet selv (6:10-13; 8:7-18).

Gud giver forældre, præster og samfundets ledere ansvaret for at undervise om pagten (6:6-9, 20-25; 31:9-13).

Jahve beskytter Israel og er garant for deres fremtid. Hans aktive nærvær vil sikre en god fremtid i landet (7:13-16; 33:26-29) og de kan derfor glæde sig sammen i Herren (12:7,12,18).

Gud giver to hovedkriterier for bedømmelse af profeters ægthed.

1. Deres budskabs indhold skal være i overensstemmelse med Guds vilje, der er åbenbart i Skrif-terne (13:2-5; ApG 20:28-31).
2. Evt. forudsigelser de kommer med, skal gå i opfyldelse (18:18-22; Jer 28:5-17; Matt 7:15-23).

Mangler disse to kriterier er profetierne ikke fra Gud og de skal afvises. Derudover må intet tilføjes til Guds Skrifter, som han ikke selv har inspireret (4:2; 13:1; Ordsp 30:6; Åb 22:43) og alle former for trolddom, magi og spådomskunst skal bandlyses (18:9-3).

Guds tjenere skal understøttes af folket (14:27-29; 18:1-8; 1 Tim 5:17-18).

Foruden deres religiøse op-gaver skal de virke som dommere, samfundsstøtter, hygiejne inspektører og undervisere (17:8-12; 20:2-4; 24:8-9; 31:9-11).

Alle retssager i skal gennemføres redeligt og grundigt så retssikkerheden sikres (13:15; 19:14-21).

Baggrundsinformation:

Sinaj pagtens form, sprog og idégrundlag ligner traktaterne mellem stormagter og allierede nationer. Storkongen lovede lydkongen beskyttelse, til gengæld måtte lydkongen og hans folk være lydige og loyale undersåtter, ellers ville fjendskabet opstå igen. Som prins i Egypten har Moses kendt til traktat formulering og 5 Mos opbygning ligner en sådan traktat:

Indledende deklARATION om traktatens parter: 1:1-5.

Historisk forord, der beskriver forholdet mellem parterne: 1:6-4:43.

Erklæring af grundlæggende principper vedr. forholdet: 4:44-11:32.

Efterfølgende mere specifikke krav: 12:1-26:19
Konsekvenser ved at følge eller bryde pagten: 27:1-28:69.

Pagten bevidnes: 29:1-30:20 (29:1; 30:19; 31:19, 32:1)
Bestemmelser vedr. lydkongens død: 31:1-34:12.

Akkadiske Eshnunna lov, Sumeriske Lipit-Ishtar lov, Hittitiske love og Hammurabis lov (Alle fra det 2 årh. f.Kr.).

Disse indeholder straffelov såvel som civil- og handelslov, samt forskellige sanktionsmidler (dødsstraf, lemlæstelse, piskning, hoveriarbejde, mens frihedsberøvelse så som fængsel og eksil ikke var så almindeligt).

Både mænd og kvinder havde rettigheder, men absolut ikke ligeret. Moselov er primært forskellig ved, at disse andre love blev givet af kongen, men det er Gud, der giver loven til Israel.

De har kun civil og samfundsrelateret ret, men i Moselov er moralske og religiøse bestemmelser uløseligt bundet sammen med det civilretlige. Israels motivation for at holde loven bygger fortrinsvis på det personlige pagtsforhold til Gud og ikke på frygt.

Moselovene er også bemærkelsesværdigt mere humane, de beskytter den svage (handikappede, enker, forældreløse, slaver og de fremmede). I Moseloven er mennesker altid mere værd end ejendom og der er ligeret for loven uanset social status.

Bogens sammenhæng med resten af Bibelen:

5 Mos afslutter Mosebøgernes store fortælling om Guds gerning.

- 1 Mos beskriver Israels udvælgelse.
- 2 Mos dets udfrielse.
- 3 Mos Guds krav til hellighed.
- 4 Mos hvordan folket blev ført.
- 5 Mos hvordan Israel skal hengive sig til Gud.

5 Mos bygger direkte videre på 4 Mos ørkenvandring og leder naturligt videre til Josvas indtagelse af Kanaans land. I forhold til de efterfølgende historiske bøger giver 5 Mos forklaringen på Israels historiske opgange og nedgange. Troslydighed fører til Guds velsignelse. Ulydighed til hans forbandelse.

5.Mos er en af de bøger i GT, som NT henviser mest til, med over 80 direkte citater (se fx Matt 4:4,7,10; 22:37; Mark 10:19; Rom 10:6-9; 1 Tim 5:18; Hebr 12:29; 13:5).

Frelsen sker fordi Gud opsøger de fortabte (7:7-8). Han indgår pagt med dem, kalder dem til at være ham tro (7:9-11) og velsigner dem med sin styrke (7:12-24).

Dette fortæller os, at vi som syndere ikke kan gøre os fortjent til Guds kærlighed. Vi kan ikke købe hans velvilje ved at præstere et helligt og retfærdigt liv, vi er simpelthen for magtesløse.

Frelsen bygger på Guds ufortjente nåde, modtaget ved at indgå i et pagtsforhold med ham. I denne pagt er det kærlighed og ærefrygt, der motiverer de troende til at følge Guds veje. Selv når folket vender sig i oprør mod Gud, åbner han en dør, så forholdet kan genoprettes, men det kræver sand anger og omvendelse (4:25-31; 30:1-14).

Guds kærlighed og gavmildhed skal lede os til at elske andre, også dem der er svage og udstødte (10:17-19; 16:9-12) og på denne måde spreder Gud sin frelsende velsignelse i verden.

Israels rene og varieret gudsdyrkelse – bygger på Skrifterne og skriftlærere (6:1-25; 17:18-19; 31:9-13, 24-29), festlige forsamlinger (16:1-17) og en central helligdom (12:14). Disse gudgivne midler hjælper Israel til at blive bevaret i et levende tros- og lydighedsforhold til Gud.

Kapitel 28 er en bemærkelsesværdig profetisk forudsigelse af Israels 4000 årige historie. Gud bruger krig, sygdom, naturkatastrofer samt eksil, for at føre et forhærdet Israel til omvendelse.

På trods af uovervindelige forhindringer, består Israel som et folk den dag i dag. Interessant at notere at Rom, der førte Israel ud i dets afgørende eksil i år 70 e.Kr. brugte ørnen som symbolet på våbenskjoldene (28:49-50; Matt 24:28 på græsk anvendes ordet ørn ikke grib).

Jesus i det Gamle Testamente:

Kongeloven 17:15 forudsiger en konge i Israel, 400 år før Saul (1 Sam 8). Ingen af Israels mange konger levede op til Guds ultimative krav, og heri skabtes en længsel efter en fuldkommen Messias.

Han kom endelig som Jesus Kristus (Es 9:5-6; Joh 7:41; 18:33-37).

Profetens opgave er at bringe Guds ord til folket, fordi folket frygtede Guds hellige nærvær (5:23-33).

Gud udvalgte Moses til at være hans tolk og sammen talte de "ansigt til ansigt" dvs. intimt (5:4, 34:10) dog uden at Moses så Guds ansigt (2 Mos 33:20-23; Joh 1:18; 6:46).

Jesus derimod er Guds fuldkomne tolk pga. hans evige intime nærvær med Faderen (Joh 17:24-26).

Igennem hans holdning, ord og livsførelse er han en fuldkommen afspejling af Gud for mennesker (Joh 5:19-20,36-40; 17:6, 14).

Han er Guds ultimative "Profet" (Joh 1:22,30,45; 6:14; 7:40; ApG 3:19-26; 7:37,51-52).

Guds udvalgte hellige samlingssted (12:5,14). Først Silo (Jer 7: 12), derefter Jerusalem (2 Kong 21:4), men nu Jesus (Joh 4:21-24).

Josva er det samme navn som *Yeshua* (Jesus) og betyder "Gud Frelser". På trods af Moses' storhed, hengivenhed og mildhed (34:10-12) var han ikke fuldkommen (4 Mos 20:6-12) og Gud fratog ham retten til at føre Israel ind i det forjættede land (32:50-51).

Teologisk set kan Moses som lovens repræsentant heller ikke føre Guds folk ind til hvilen. Kun en Josva (Jesus), kan føre os ind til frelsens velsignelse. Loven dræber synderen, kun den opstandne Jesus bringer dem evigt liv (Rom 7:4-6).

Lovens krav er hellige, rene og gode, men syndige mennesker kan ikke opfylde disse krav. Derfor anklager og domfælder loven synderen med rette. Jesus opfyldte loven og igennem hans stedfortrædende død og hans Ånd, kan den troende opfylde Guds lov (Rom 8:1-4).

Loven med dens civile, religiøse og moralske bestemmelser skal nu omsættes for den troende igennem Jesus. Nogle af lovene er - opfyldt i Kristus og skal aldrig gentages (fx offerloven). Andre (fx de moralske love) forbliver åndsfulde principper og bud, der er evigt aktuelle for Guds troende folk (1 Tim 6:14).

At hænge på et træ symboliserede guddommelig dom og forbandelse. Derfor var det magtpåliggende for Israels religiøse ledere at Jesus led en romersk død (korsfæstelse) frem for en jødisk død (stening). På korset tog Jesus imod alle lovens uhyggelige forbandelser (kap. 28-30, Mt.27:45-46) og løskøbte syndere fra lovens gæld (Gal 3:13).

Renhedslove:

(Kap. 14:1-21, 23:10-15) se noter i 3 Mos oversigt.

Fester og sabbatår:

(kap.15-16) se noter i 3 Mos oversigt.

Bogens mest kendte afsnit:

5:1-33 De ti bud

6:4-5 Shema'en (*shema* – hør), den jødiske trosbekendelse

27-30 Velsignelsen og Forbandelsen

31:30-44 Moses' sang